14 Μαρτίου 2015

Το περιβάλλον κατά τη διδασκαλία των Πατέρων

/ Πεμπτουσία

Image not found or type unknown

Apple tree flowers in spring Image not found or type unknown

Οι Άγιοι Πατέρες, με τον οικείο τους μοναδικό τρόπο, ανέπτυξαν τη διδασκαλία για το περιβάλλον, ερμηνεύοντας τη διδασκαλία της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης και έχοντας στο κέντρο της κτίσης τον Ιησού Χριστό.

Η εσχατολογική προοπτική της κτίσης τονίζεται συνεχώς και, παράλληλα, ανακαλεί στη μνήμη πως σε αυτή τη διαδρομή προς τα έσχατα, η κτίση οδεύει από κοινού με τον άνθρωπο. Η Πατερική θεώρηση πως η δημιουργία του κόσμου έγινε «εκ του μηδενός» και με μία ορισμένη αρχή, σε συνδυασμό με το ότι ο κόσμος δημιουργήθηκε από την αγάπη του Θεού, αν και ήλθε σε έντονη αντιπαράθεση με τη φιλοσοφική άποψη της εποχής εκείνης, έδωσε απάντηση στο ερώτημα περί κτισιολογίας του κόσμου.[1] Στην παρούσα ενότητα θα προσπαθήσουμε να παρουσιάσουμε λόγους των Αγίων Πατέρων, προκειμένου να κατανοήσουμε όσο το δυνατόν εκ βαθέων τις απόψεις τους.

Η δημιουργία της κτίσης εκ του Θεού, είναι ένα ζήτημα που συναντάται αρχικά μέσα στο έργο των Απολογητών, όπου ο Θεός εμφανίζεται ως ο καλλιτέχνης και η κτίση το καλλιτέχνημά Του. Ο Αθηναγόρας (PG 6, 920A) αναγνωρίζει τον Θεό ως τον τεχνίτη της κτίσης.[2] Κατά την θεωρητική προσέγγισή του, η κτίση εμφανίζεται ως το καλλιτέχνημα, μέσω της μελέτης του οποίου, ο άνθρωπος δύναται να γνωρίσει τον Θεό Δημιουργό.

Αποδεχόμενοι πως ο κόσμος (η κτίση) είναι έργο του Θεού ο οποίος τα «πάντα εν σοφία εποίησε», είναι σαφές ότι όταν ο άνθρωπος, ο οποίος αποτελεί μέρος της κτίσης, επεμβαίνει και καταστρέφει το φυσικό περιβάλλον, επεμβαίνει και καταστρέφει και το έργο του Θεού. Υπό τη θεώρηση αυτή, ο ρόλος του ανθρώπου αποκτά ιδιαίτερη σημασία.

Η θέση του ανθρώπου μέσα στη σχέση Θεού-Ανθρώπου-Κτίσης, απασχόλησε έντονα τους Άγιους Πατέρες. Ο σύγχρονος ωστόσο άνθρωπος στις αναζητήσεις του ανιχνεύει μόνον τη σχέση Ανθρώπου-Κτίσης και όχι Θεού-Ανθρώπου-Κτίσης υποπίπτοντας σε ολίσθημα με πολλαπλές συνέπειες, τόσο για τον ίδιο και τις

επόμενες γενιές όσο και για την Κτίση την ίδια.

Ερμηνεύοντας την Παλαιά και την Καινή Διαθήκη, ο Μ. Αθανάσιος, ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος αλλά και γενικότερα οι περισσότεροι Πατέρες, μας διδάσκουν τον ρόλο του Θεού στη Δημιουργία. Τόσο το έργο του Μέγα Βασιλείου Εις την εξαήμερον, το οποίο περιγράφει με μοναδικό τρόπο τη Δημιουργία, όσο και το Απολογητικόν περί της Εξαημέρου και το Περί κατασκευής του ανθρώπου του Γρηγορίου Νύσσης, μέσω του οποίου τονίζεται πως η φύση είναι τρεπτή ενώ ο Θεός είναι άτρεπτος, είναι πραγματείες που φανερώνουν στον άνθρωπο ότι η δημιουργία ήταν αποτέλεσμα των ενεργειών του Θεού Λόγου.

Ερμηνεύοντας το έργο του Μ. Βασιλείου ο Ν. Κόϊος καταθέτει την άποψη πως: «μέσα στην Εξαήμερο βλέπουμε σε ορισμένα σημεία να υποβόσκει ένας θεολογικός φυσιοκεντρισμός ο οποίος συμφωνεί με τις αρχές της σύγχρονης οικολογίας. Λέει ο Μ. Βασίλειος: «Σπόροι που για εσένα άνθρωπε είναι δηλητήριο, αποτελούν θρεπτική τροφή για τα πουλιά και ουσίες που σε βλάπτουν είναι θεραπευτικές και ευεργετικές για τα ψάρια». Η άποψη αυτή έρχεται σε ευθεία αντίθεση με την πρακτική του ανθρώπου των σύγχρονων κοινωνιών να εξουδετερώνει οτιδήποτε τον ενοχλεί ή το θεωρεί βλαπτικό μέσα στην φύση, χωρίς να σκεφτεί στο ελάχιστο για τις συνέπειες της πράξης αυτής στους υπόλοιπους ζωντανούς οργανισμούς».[3] [4]

Τονίζοντας τη διαφορά ανθρώπου και λοιπής κτίσης ο Μέγας Βασίλειος μας διδάσκει ότι ο άνθρωπος είναι ο μόνος εκ των ζώων που ο Θεός έπλασε όρθιο, ενδεικτικό ότι αποβλέπει μόνο προς τα ουράνια αγαθά. Σε αντίθεση, τα είδη του ζωικού βασιλείου έχουν τέτοιο σχήμα με φορά προς τα κάτω και αποβλέπουν μόνον στον γήινο υλικό κόσμο.[5] Ο άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής «βλέπει ολόκληρη τη δημιουργία, από τους αγγέλους ως την άψυχη ύλη, ως ενιαίο και αδιάστατο ερωτικό γεγονός»,[6] ενώ ο Γρηγόριος ο Θεολόγος μας διδάσκει πως «Ο πλάσας απ' αρχής τον άνθρωπο ελεύθερο αφήκε και αυτεξούσιον, νόμω τω της εντολής μόνον κρατούμενον». Η ανάλυση αυτή, σύμφωνα με τον αρχιεπίσκοπο Αναστάσιο Γιαννουλάτο σημαίνει πως οι έλληνες Πατέρες της Εκκλησίας αναλύουν επίμονα την αλήθεια, ότι ο ελεύθερος Θεός έπλασε τον άνθρωπο ελεύθερο, γεγονός που τον καθιστά απόλυτα υπεύθυνο για τις πράξεις του.[7] Ερμηνεύοντας τα Πατερικά κείμενα ο Φιλ. Σέρραντ, εξηγεί ότι ο Αδάμ, ο πρωταρχικός άνθρωπος, ο άνθρωπος στη φυσική κατάστασή του, διαθέτει πλήρη όραση του θεϊκού κόσμου. Είναι με άλλους λόγους μία θεωμένη ύπαρξη, θεωρώντας αδιάκοπα την εικόνα του Θείου στο εσωτερικό του όπως και σε κάθε άλλο κτίσμα.

[1] *Μαράς, 2008, σ. 154.*

[2] *Μαράς, 2008, σ. 155.*

[3] *Μαράς, 2008, σ. 155.*

[4] *Κόιος, 2010, σ. 9.*

[5] *Μπαλατσούκας, 1996, σ. 177.*

[6] *Γιανναράς, 1989, σ. 321.*

[7] *Γιαννουλάτος, 2005, σ. 82.*

Παρατήρηση: η ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑ συνεχίζει τη δημοσίευση με τη μορφή σειράς άρθρων της μελέτης «Αρχή της Αειφορίας και Ορθόδοξο ήθος: Μία νέα προοπτική στην οικολογική ηθική», του ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΡ. ΤΣΟΥΡΑΠΑ. Πρόκειται για αναθεωρημένη έκδοση του κειμένου που κατατέθηκε ως διπλωματική εργασία στη Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστήμιου με επιβλέποντα καθηγητή τον Χρήστο Τερέζη και αξιολογητές τους Νικόλαο Κόϊο και Βασίλειο Φανάρα.